DUBBA · OYSS HAZIRLIK
9. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 1. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 3
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

9. Sınıf Tarih · 1. Dönem 1. Ortak Yazılı (Senaryo 3)

1. Aşağıdaki kaynakları inceleyerek soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak A*** *— Bir aşçının bir dergiye verdiği söyleşiden (kurgusal): "Lokantamı açmadan önce şehrin eski mutfağını tanımak istedim; iki yüz yıl önceki bir aşevinin harcama defterlerini ve el yazısı yemek tariflerini aylarca okudum. Bugün mutfağımızın vazgeçilmezi olan domatesin defterlerde hiç geçmemesine önce şaşırdım; nedenini araştırınca bu sebzenin bölge mutfağına çok sonra girdiğini öğrendim. Kıtlık yıllarında ekmeğe arpa ve darı karıştırıldığını görünce, o insanların sofrasını bugünün bolluğuyla küçümseyemeyeceğimi anladım. Artık menümdeki her yemeğin bir geçmişi var; misafirlerime tabakla birlikte o geçmişi de anlatıyorum ve işimi eskisinden çok daha anlamlı buluyorum."*
>
> ***Kaynak B*** *— Dere kenarındaki bir kasabanın belediye meclisi toplantı tutanağından (kurgusal): "Söz alan emekli öğretmen Hatice Sönmez, kasaba arşivindeki kayıtlara göre son yüz elli yılda derenin üç kez taştığını, her seferinde dere yatağına yapılmış evlerin yıkıldığını hatırlattı. Meclis, bu kayıtlar üzerine dere yatağında yeni yapı izni verilmemesine oy birliğiyle karar verdi. Ayrıca son taşkında mahalle halkının evini kaybedenlere kapısını açtığını anlatan tanıklıkların bir kitapçıkta toplanarak okullara dağıtılması ve en yüksek su seviyesinin köprü ayağına kalıcı olarak işaretlenmesi kararlaştırıldı."*

1.1. Kaynak A'da geçmişi araştırmanın aşçıya **birey olarak** sağladığı **iki** faydayı, kaynaktaki ifadelerle ilişkilendirerek açıklayınız.

1.2. Kaynak B'ye göre kasabanın geçmişini bilmenin **topluma** sağladığı **iki** faydayı, meclisin aldığı kararlara dayanarak açıklayınız.

2. Aşağıdaki kaynağı inceleyerek soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak C*** *— Orhun Yazıtları'ndan (VIII. yüzyıl; kamu malı metinden sadeleştirilmiştir): "Çin halkının sözü tatlı, ipek kumaşı yumuşakmış; tatlı sözle, yumuşak ipekle kandırıp uzaktaki halkları kendine yaklaştırırmış. Bu söze kanıp onların topraklarına yaklaştığınızda, Türk halkı, çok kayba uğradın. (…) Bu sözlerimi ebedî taşa kazıttım; bunu görüp öğrenin, beylerinize ve devletinize sahip çıkın."*

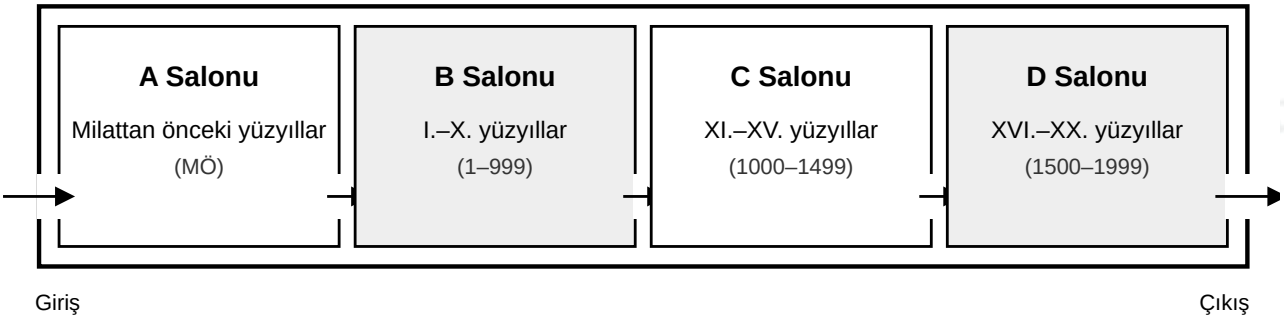
© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2.1. Kaynak C'de geçmişte yaşanan hangi olumsuz deneyim anlatılmaktadır? Yazıtı diktiren hükümdarın bu deneyimden halkının **hangi dersi** çıkarmasını istediğini kaynaktaki ifadelere dayanarak açıklayınız.

2.2. Bu yazıtın günümüzde korunmasının ve okunmasının **topluma** sağladığı **bir** faydayı açıklayınız.

3. Bir kent müzesinde salonlar, sergiledikleri olayların ait olduğu yüzyıllara göre düzenlenmiştir (Şekil 1). Müze görevlileri, aşağıdaki bilgi kartlarını ilgili salonlara asacaktır.

Kent Müzesi — salon planı (eskiden yeniye ziyaret yönü)

Her salon, adındaki yüzyıl aralığına ait olayları ve eserleri sergiler; ziyaret A salonundan başlar.

Şekil 1. Kent Müzesi salon planı

- **a)** Büyük İskender'in ordusuyla Asya'ya geçmesi — MÖ 334
- **b)** Jül Sezar'ın Roma'da öldürülmesi — MÖ 44
- **c)** Puvatya (Poitiers) Savaşı — 732
- **d)** Dandanakan Savaşı — 1040
- **e)** Osmanlı Beyliği'nin kuruluşu (geleneksel tarih) — 1299
- **f)** I. Meşrutiyet'in ilanı — 1876

3.1. Her kartın hangi yüzyıla (Romen rakamıyla; milattan önce ise "MÖ" belirterek) ait olduğunu ve hangi

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

salona asılması gerektiğini tabloya yazınız.

Kart	Yüzyıl	Salon
a		
b		
c		
d		
e		
f		

3.2. Müzeyi gezen bir öğrencinin defterine yazdığı aşağıdaki cümlelerden **üçü** yanlıştır. Yanlış cümlelerin numaralarını yazınız ve her birini doğru biçimde yeniden yazınız.

- **I.** a kartındaki olay, b kartındaki olaydan daha eskidir.
- **II.** 1040 yılı, XI. yüzyılın ikinci yarısındadır.
- **III.** 1299 yılı, XIII. yüzyılın son yılıdır.
- **IV.** 1876 yılı, XIX. yüzyılın üçüncü çeyreğindedir.
- **V.** Milattan önceki yüzyıllarda MÖ IV. yüzyıl, MÖ I. yüzyıldan sonra gelir.

4. Bir dağ geçidindeki kervansarayın XVII. yüzyılda neden terk edildiğini araştıran üç tarihçinin notları aşağıda verilmiştir (kurgusal).

> ***Tarihçi 1:*** *"Vergi defterlerine göre kervansarayın yanındaki pazarın geliri elli yıl içinde yarıya düşmüş. Aynı dönemde mallar giderek deniz yoluyla taşınmaya başlanmış. Kervanlar bu geçidi artık kullanmaz olmuş."*
>
> ***Tarihçi 2:*** *"Bölgedeki çok yaşlı ağaçların gövdelerindeki yıllık halkalar, aynı yıllarda art arda gelen kurak dönemleri gösteriyor. Kuyuları kuruyan bir konak yerinde kervanların durması mümkün değildi."*
>
> ***Tarihçi 3:*** *"Bir vakanüvisin kroniğinde, o yıllarda geçitte eşkıya saldırılarının arttığı ve yolun güvenliğinin kalmadığı yazıyor. Tüccarlar can ve mal kaybından korkarak başka yollara yönelmiş."*

4.1. Her tarihçinin **dayandığı kaynağı**, bu kaynağın **türünü** (yazılı, sözlü, eşya ve nesne vb.) ve **ulaştığı açıklamayı** tabloya yazınız.

Tarihçi	Dayandığı kaynak	Kaynağın türü	Ulaştığı açıklama
1			
2			
3			

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4.2. Notları okuyan bir öğrenci *"Üç tarihçiden yalnız biri haklı olabilir; diğer ikisi yanılıyor."* demiştir. Bu görüşe katılıp katılmadığınızı belirtiniz ve tarihsel bilginin özelliklerine dayanarak **iki** gerekçeyle açıklayınız.

5. XIX. yüzyılda bir liman şehrinin ipek ticaretini araştıran iki araştırmacının çalışmaları aşağıda anlatılmıştır (kurgusal).

> ***Araştırmacı Selin:*** *"Dört yıl boyunca şehir arşivinde bir tüccar ailesine ait yaklaşık üç yüz mektubu tek tek okudum. Eğik ve bitişik el yazısını çözebilmek için eski yazı derslerine katıldım; mektupların kâğıdını ve mühürlerini de inceledim. Mektuplarda ailenin borçlarını, kızlarının çeyizi için ipek ayırdıklarını ve kötü geçen bir hasat yılındaki kaygılarını okudum. Mektuplardaki ipek fiyatlarını aynı yılların şehir gazetesiyle karşılaştırdım; bazı mektupların alacaklılara yazıldığını, bu yüzden ailenin durumunu olduğundan kötü gösterebileceğini de hesaba kattım. Sonunda üç kuşak ipek tüccarının hayatını ayrıntılarıyla anlatan bir kitap yazdım."*
>
> ***Araştırmacı Kerem:*** *"Altı kişilik ekibimizle, taranıp bilgisayara aktarılmış kırk bin gümrük kaydını bir veri tabanında topladık; her kayda tarih, liman, tüccar ve mal miktarı etiketleri ekledik. Kayıtları filtreleyerek ipek yüklerinin hangi yıllarda arttığını gösteren grafikler hazırladık; coğrafi bilgi sistemleriyle gemilerin uğradığı limanları haritaya döktük. Ağ analiziyle hangi tüccarların birbiriyle ortaklık kurduğunu gösterdik ve verileri herkesin kullanabileceği biçimde genel ağda yayımladık. Taramada okunamayan ya da tarihi yanlış girilmiş kayıtları düzeltmek için ise arşivdeki asıl defterlere başvurduk."*

5.1. Tarihsel bilginin üretim sürecindeki aşağıdaki aşamalarda iki araştırmacının **ne yaptığını** metinden hareketle tabloya yazınız. Kaynak eleştirisi (tenkit) satırında araştırmacının kaynağın neyini sorguladığını da belirtiniz.

Aşama	Selin	Kerem
Kaynakları tespit etme ve toplama		
Kaynak eleştirisi (tenkit)		
Kaynakları karşılaştırma ve yorumlama		
Yazma ve paylaşma		

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5.2. İki araştırmacının, kullandıkları araçlar farklı olsa da **ortak** olarak izlediği **iki** aşamayı her araştırmacıdan birer örnekle yazınız. Ardından Kerem'in okunamayan ve tarihi yanlış girilmiş kayıtlar için asıl defterlere başvurmasının üretim sürecinin **hangi aşamasına** karşılık geldiğini nedeniyle açıklayınız.

6. Bir araştırmacı, XVII. yüzyılda bir köye gönderilmiş bir fermanı ve o köyün geçmişini incelemektedir. Araştırmacının yapacağı işler harflerle, tarihe yardımcı bilimler ise numaralarla aşağıda verilmiştir.

- **a)** Fermanın sonundaki mührün kime ait olduğunu belirlemek
- **b)** Fermanın başlık, hitap ve tarih kaydı bakımından dönemin resmî belge düzenine uyup uymadığını incelemek
- **c)** Fermanın yazıldığı eski ve okunması güç yazı türünü çözerek metni okumak
- **d)** Köyde bugün hâlâ sürdürülen düğün ve hasat geleneklerini kayda geçirmek
- **e)** Köyün adının hangi dilden geldiğini ve yüzyıllar içinde nasıl değiştiğini incelemek
- **f)** Fermandaki hicri tarihi miladi takvime çevirip köyle ilgili olayları zaman sırasına koymak

Yardımcı bilimler: (1) Arkeoloji · (2) Diplomatik · (3) Etnografya · (4) Filoloji · (5) Heraldik · (6) Kronoloji · (7) Nümismatik · (8) Paleografi

6.1. Her işte yararlanılacak yardımcı bilimin numarasını tabloya yazınız. (Numaralardan ikisi kullanılmayacaktır.)

İş	Yardımcı bilim (numara)
a	
b	
c	
d	
e	
f	

6.2. Listede kullanılmayan bilim dallarından **birini** seçiniz. Bu bilim dalının köyün geçmişini araştıran araştırmacıya nasıl katkı sağlayabileceğini bir örnekle açıklayınız. Ardından tarihçinin neden farklı bilim dallarından yararlanmak zorunda olduğunu **bir** gerekçeyle yazınız.

7. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

7.1. Aşağıda verilen ifadelerin her birinin tarihsel **olay** mı yoksa tarihsel **olgu** mu olduğunu tabloya yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

İfade	Olay / Olgu
a) Kristof Kolomb'un Amerika kıtasına ulaşması (1492)	
b) Avrupa devletlerinin yeni kıtalarda sömürgeler kurması	
c) Gutenberg'in hareketli harflerle ilk kitapları basması	
d) Avrupa'da kitap sayısının ve okuryazarlığın artması	
e) Türklerin Anadolu'yu yurt edinmesi	
f) Kösedağ Savaşı (1243)	

7.2. Aşağıdaki kaynağı bir tarihçi gibi inceleyiniz.

> ***Kaynak D*** *— Bir saray tarihçisinin, anlattığı savaştan yaklaşık iki yüz yıl sonra yazıp hükümdara sunduğu eserden (kurgusal): "Yüce atamız Kara Han, ırmak kıyısındaki savaşta yüz bin kişilik düşman ordusunu yalnız üç bin atlıyla bozguna uğrattı. O gün gök gürledi ve düşmanın attığı oklar geri dönüp kendilerine saplandı. Atamızın soyundan gelen padişahımız da onun gibi yenilmezdir. Bu bilgileri, dedemin dedesinden kuşaktan kuşağa aktarılan sözlere dayanarak yazdım."*

Kaynak D'yi güvenilirlik açısından **iki** yönden eleştiriniz; her eleştiriyi kaynaktaki bir ifadeye dayandırınız. Ardından bu kaynaktan çıkarılabilecek ve başka kaynaklarla doğrulanması gereken **bir** bilgiyi yazınız.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif